

Jono Balio Amerikoje įrašytos lietuvių dainos ir instrumentinė muzika

RIMA VISACKIENĖ

Atkeliavę į Lietuvą Jono Balio leidiniai *Lietuvių dainos Amerikoje*¹ ir *Suvalkiečių liaudies kūryba Amerikoje*² mus supažindino su vertinga tautosaka, užrašyta iš Amerikos lietuvių, palikusių tėvynę XIX a. pabaigoje–XX a. pradžioje. Tai didžiulis tautos kultūrinis kraitis, ilgus metus lyg „atskalūnas“ glūdėjęs lietuvių atmintyje. Užrašyta daugybė senovinių ir vėlyvesnių liaudies dainų, sakininės tautosakos kūrinių, emigrantų atsineštų iš įvairiausių Lietuvos kampelių. Žinomi netgi muzikantai, kurie ir gyvendami Amerikoje dar turėjo mėgstamus instrumentus (pvz., armoniką, smuiką) ir jais grojo. Ši lietuvių išeivijos kolonijose J. Balio surankiota tautosaka, vėliau sugulusi į leidinių puslapius (į juos pateko ir Juozo Būgos surinktos 257 dainos), gali vėl atsiskleisti ir būti pasiekiami tiems, kas domisi tautiniu palikimu, tapti informatyviais mokslo šaltiniais. Ne taip lengvai besiklostant antrosios *Lietuvių dainos Amerikoje* knygos leidybai, J. Balys jos įvade rašė: „jeigu įstengiau jas surinkti, tai įstengsiu ir išleisti.“ Ypač svarbu, kad dauguma jo užrašytų dainų, patekusių į pirmąjį leidinį, didelių jo pastangų ir įžvalgumo, taip pat kompozitoriaus Vlado Jakubėno dėka įgijo ne tik tekstų, bet ir melodijų pavidalą. Vien poetinio teksto tikrai nepakaktų, norint suvokti tikrąją dainos prigimtį, pajusti jos gyvą alsavimą. Melodija – tai lyg sparnai, pakylėjantys dainą į reikiamą būvį. Patį tikriausią dainos pobūdį, skambesį, jos esmę sužinome (jei pavyksta) tiktai girdėdami paties „šaltinio srovenimą“, ausimi pagaudami tik jam būdingą balso tembrą, įprastus atsikvėpimus dainuojant, pratęsimus ar sutrumpinimus.

1 *Lietuvių dainos Amerikoje: Pasakojamosios dainos ir baladės*, surinko ir suredagavo Jonas Balys, (*Lietuvių tautosakos lobynas*, t. V), Boston, 1958; *Lietuvių dainos Amerikoje: Lyrinės meilės, papročių, darbo, švenčių ir pramogų dainos*, surinko ir suredagavo Jonas Balys, (*Lietuvių tautosakos lobynas*, t. VI), Silver Spring, (Md.), 1977.

2 *Suvalkiečių liaudies kūryba Amerikoje: Antologija*, surinko ir suredagavo Jonas Balys, (*Lietuvių tautosakos lobynas*, t. XI), Silver Spring, (Md.), 1989.

Amerikos lietuvių tautosaka jau Vilniuje
R. Visackienės nuotrauka

Šuose esantys kūriniai yra atspindėti jau minėtuose leidiniuose (išskyrus tai, kad antrojoje rinktinėje nėra dainų melodijų). Ypač džiugiu, kad antrojo *Lietuvių dainos Amerikoje* rinkinio įvade lyg iš naujo atrandame mums labai reikšmingą skyrelį „Iš kelionių dienoraščio“³. Skaitant jį ir besiklausant jau labai traškančių garso įrašų (daugelio jų kokybė gana nebloga, bet kai kurių reikėjo klausytis labai įtemptai) nuostaba vis augo, nes jų lobiai išties dideli. Klausaisi ir negali atsistebėti, kaip po tiek toli nuo tėvynės pragyventų metų, būdamas „amerikoniškoje apsuptyje“, žmogus gebėjo išsaugoti savo atmintyje beveik nepakitusių ir neaptrupėjusių šitokių turtus. Juk įrašai daryti praėjus vos ne pusei amžiaus, kai šie lietuviai emigravo į tolimąjį kraštą. Greičiausiai daugeliui jų tai ir buvo didžiulė paspartis, atgaiva ar nuolat atnaujinamas ryšys su Lietuvoje paliktais broliais, seserimis, giminėmis, kvepiančios tėviškės lopinėliu.

Susipažinus su kolekcijos medžiaga, naujai atsivėrė ne tik gražiausių įvairaus žanro dainų, baladžių, sakininės tautosakos kūrinių klodai, bet ir kai kurių tautosakos pateikėjų bruožai, likimai, jų gyvenimo emigracijoje detalės⁴. „Kelionių dienoraščio“ skyrelyje pateikėjai dažniausiai apibūdinti labai tikslia metrika ir tik keletu svarbiausių asmenybės ir gyvenimo štrichų, tačiau įrašė girdint dainininkės ar pasakotojo balsą, atlikimo manierą, jų asmenybė atsiskleidžia dar plačiau. Mums dar negirdėti įrašai ir jau pažįstami J. Balio kelionių aprašai pagaliau susisiejo Lietuvoje. Nors Amerikoje apie jo ekspedicijas buvo daug rašyta lietuviškoje ir angliškoje spaudoje, reikia pripažinti, kad mums kiek apmaudoka antrojo rinkinio įvade skaityti šias eilutes:

3 „Iš kelionių dienoraščio“ kopija (LTR 7740) taip pat saugoma Lietuvių tautosakos rankraštyne.

4 Apie pateikėjas Uršulę Žemaitienę ir Magdaleną Takažauskienę J. Balys plačiau jau buvo rašęs leidiniuose *Lietuvių dainos Amerikoje* ir *Suvalkiečių liaudies kūryba Amerikoje*.

Jonas Balys Garyje užrašinėja dainas iš (kairėje) O. Dakanienės, S. Adomaitienės ir A. Nenienės (Iš: *Lietuvių dainos Amerikoje: Lyrinės meilės...*, p. 314)

Šioje knygoje nėra duodamos dainų gaidos, tačiau yra galima užsisakyti iš rinkėjo visų šioje knygoje paskelbtų dainų fonogramų kopijas į kasetę, po 2 dolerius už dainą, tik užsakymas turi būti ne mažesnis kaip už 10 dolerių. Užsakymus siųsti <...> (p. XXIX).

Pasitardamas su Juozu Būga, tautosakininkas J. Balys stengėsi fiksuoti išeivių prisimenamą tautosaką labai kryptingai, išbandydamas naujus jos užrašymo metodus. Lankydamasis Bostone (Masačusetso valstija) pas puikią dainininę, buvusią marcinkoniškę, Jonę Karlonienę-Meškiniūtę rašė:

...Čia man sugedo rekorderis, neradau specialisto, tai pats šaip taip susitaisiau, tačiau keletas dainų užsirašė su defektu – pašaliniu garsu, tarsi metronomas muštų. Melodija liko aiški. Čia susitikau Juozą Būgą ir aptarėm, kaip varyti dainų rinkimą (p. XXIII).

Skaitant dienoraštį juntamas mokslininko apgailestavimas, kad ne visada jam pavykdavę ilgiau pabendrauti su gerais tautosakos pateikėjais ar juos aplankyti dar kartą. Antai susitikimą su dviem dzūkiais, senais draugais dar iš Lietuvos, prisimena:

A. Zautra <...> iš Liškiaus par. ir Jonas Karauskas iš Ratnyčios par. – gražiai dainavo kartu ir atskirai <...>. Zautra gyrėsi: „Aš moku tiek dainų, kiek ant galvos plaukų“. Gaila, kad ten galėjau praleisti tik pusę dienos ir, aišku, kad visko neužrašiau. Vienas tų vyrų netrukus pasimirė ir jo sūnus prašė, kad padaryčiau jam tėvo dainų plokštelę – padariau ir nusiunčiau (p. XXIV).

Taigi visas gautosios kolekcijos, kurią sudaro apie 1200 kūrinų, užrašytų iš 118 pateikėjų, tautosakinis pagrindas J. Balio buvo sukauptas 1949–1950 m. per

vasaros atostogas. Tačiau 1951 m. birželio mėnesį, pakartotinai Čikagoje aplankęs U. Žemaitienę-Bendoriūtę, iš jos užrašė dar 60 „vestuvinių ir gėrimo dainų“, kiek vėliau Garyje (Indianos valstija) ne veltui darsyk aplankė ir O. Dakaniene (J. Būga, pasak J. Balio, pas ją buvo atvykęs ne vieną kartą). Taip jau sutapo, kad U. Žemaitienė ir buvo tas „pirmasis didelis laimikis“ Čikagoje, galbūt net pats stambiausias, pateikęs tautosakos rinkėjui daugiau kaip 300 tautosakos kūrinų, kurių didžiąją dalį sudaro, žinoma, jos „numylėtosios“ dainos (apie šią pateikėją dar kalbėsime).

Susiklostė nuostabios aplinkybės peržvelgti ir įvertinti, nors ir apibendrintai, visą gautąją medžiagą. Tvarkant garso įrašus ir gilinantis į jų aprašus (parengė Edmunda Rusteikienė) tapo aišku, kad J. Balio sutikti pateikėjai yra kilę iš daugelio vietovių, apimančių visus Lietuvos regionus. Žinoma, pateikėjų pasiskirstymas yra nevienodas: daugiau jų yra atvykusių iš Suvalkijos ir Dzūkijos. Didžiąją kolekcijos dalį, net per tūkstantį kūrinių, sudaro senosios ir vėlyvesnės lietuvių liaudies dainos. Jų žanrinė paletė labai spalvinga: vestuvinės, jaunimo, meilės, šeimos, našlaičių, darbo, kalendorinės, vaikų, medžioklės dainos, baladės, romanšai. Įdomu, kad jų sąrašė, gautame kartu su įrašais, rastume labai daug dainų, prie kurių buvo priedas „bal.“ Greičiausiai tai reikštų „baladė“. Tačiau tai ne tokios baladės, kokias esam pratę girdėti. Dauguma šių dainų yra tiesiog lyrinės, labai gražiai poetiškai išplėtotos. Beje, kolekcijoje netrūksta ir tikrųjų baladžių; vien baladę apie Ulijoną padainavo keturios dainininkės iš skirtingų vietovių (trys iš jų suvalkietės). Ona Medonienė (kilusi iš Papečkių k., Lazdijų par.) padainavo ir ant-rą baladę „Išjojo brolelis į karę vajavot“ (LTRF cd 369/49/), J. Karlonienė – įdomaus siužeto baladę „Išjoj karalius ant karės karautie“ (LTRF cd 367/42/) ir kt.

U. Žemaitienė, kilusi iš Šukių k., Lankeliškių par., Vilkaviškio aps., buvo pateikėja, apie kurią svajotų kiekvienas tautosakos užrašytojas. Matyt, iš tėvo ji buvo paveldėjusi didžiulį polinkį dainoms, nes šis, pasak užrašytojo aprašų, „buvo giedorius Lankeliškių bažnyčioj net 40 metų“.

Darbas ėjo sparčiai, nes ji [U. Žemaitienė – R. V.] pati jau buvo surašiusi dainų tekstus. Jos balsas nebuvo didelis, dainavo vis kiek per greitu tempu, tačiau turėjo gerą klausą ir atmintį... (p. XVI).

Klausantis U. Žemaitienės dainavimo, juntamas labai gyvas, jautrus pateikėjos santykis su pačia daina, kuri atskleidžia ne tik jos dainavimo manierą, bet, mano manymu, ir esminius būdo bruožus: veržlumą, optimizmą, darbštumą, nuoseklų judėjimą pirmyn. Labai savitos ir įdomios jos padainuotos vestuvių dainos, atspindinčios tam tikrus vestuvinių apeigų momentus: „Atneškit kreselę, sodysim mergelę“ (LTRF cd 355/12/), „Ateina tetužėlis su didžia dovanėle“

(LTRF cd 371/19/), „Dovanoja tėvelis dukrelę žentuzėliui“ (LTRF cd 371/20/), „Mūsų tėvelis netur pinigėlių“ (LTRF cd 371/18/). Labai aiškus, paprastas, dažnai – kvartos diapazone besiramstantis ritmas byloja apie kai kurių dainų seną prigimtį. Matyt, ne veltui J. Balys, įvertindamas pačios pateikėjos aprašytas suvalkiečių vestuves, rašė:

Tikėkite manimi, kaip senu tautosakos vilku, kai aš sakau: Žemaitienė atliko tikrai didelį darbą mokslui mūsų Tautai. „Suvalkiečių vestuvės“ yra gražus indėlis mūsų šios rūšies literatūrai. Susidomėjęs skaitai, kaip tikrai gerą novelę. Čia aprašyti vestuvių papročiai, tiesa, nėra tokie sudėtingi ir turi mažiau gilios senovės atgarsių, kaip Juškevičiaus „Svotbinė rėda veliuonyčių lietuvių“, surašyta 1870 m., tačiau dainų yra daugiau ir dažnai įdomesnių, negu turi garsioji „Rėda“ (*Suvalkiečių liaudies kūryba Amerikoje*, p. 19).

Kolekcijoje rastume ir dainininkės labai jausmingai paraudotą ilgą, gražiausių epitetų kupiną raudą, skirtą mirusiam nevedusiam sūnui (LTRF cd 371/40/), giesmių ir daugybę kitų gražių senų ir naujesnių dainų.

Iš dviejų puikių dainininkių – Marcelės Mackevičienės iš Perlojos ir Izabelės Lukšienės iš Mergežerio k., Varėnos par. (abi gimusios 1890 m.) – J. Baliui dar pavyko užfiksuoti jaunosios verkavimų, atliekamų tam tikrais vestuvių momentais (I. Lukšienės verkavimai prieš šliūbą – LTRF cd 366/56/ ir po šliūbo – LTRF cd 366/57/). „Varėnos dzūkė“, kaip I. Lukšienę pavadino tautosakos rinkėjas, padainavo ir labai senas rugiapjūtės dainas „Bėkit, bareliai“ (LTRF cd 366/58/), „Vaikščiojo tėvelis pabarėmi, parugėmi“ (LTRF cd 366/59/). Įdomius šių dainų variantus galime rasti ir puikios dainininkės Rozalijos Pivariūnienės-Zaperickaitės (iš Nemunaičio m., Alytaus aps.) repertuare. Apie ją dienoraštyje rašoma, kad tai „tipinga liaudies dainininkė, dainuojanti su įsijautimu“. Ji padainavo ir kalendorinę advento-Kalėdų dainą „Oi, atvažiuoja šventos Kalėdos“ (LTRF cd 367/30/).

Ypatinga nuotaika užplūsta besiklausant buvusios Perlojos gyventojos Elenos Pigagienės ir dzūkės Levusios Andriušienės (iš Vartavalakio k., Nedzingės par.) dainavimo. Jos taip pat mokėjo jau minėtas rugiapjūtės dainas „Bėkit, bareliai“ ir „Vaikščiojo tėvelis pabarėmi, parugėmi“ ir jas padainavo taip natūraliai ir paprastai, jog sunku ir patikėti, kad abi moterys jau seniai palikusios gimtąjį kraštą. Taip gerai išlaikyta sena dainavimo tradicija. Dainininkėms dainuojant dviese, šios dainos tarsi įgyja dar daugiau archajiškumo. Jos taip pat pateikė rugiapjūtės pabaigtuvių dainą „Link, ieverėli, vartuosna, vai iever iever žaliasai“ (LTRF cd 363/50/), kuri, manyčiau, galėtų būti ir labai įdomus heterofoninio dainavimo pavyzdys. Dainininkių dainuota ir po vieną.

Gertrūda Valentienė, atvykusi iš Pakiauliškių k., Prienų par., irgi mokėjo rugiapjūtės dainos „Vaikštinėjo tėvelėlis parugėmis“ variantą (LTRF cd 369/45/), kurio melodinė sandara jau yra vėlyvesnės kilmės.

Kolekciijoje esančią darbo dainų grupę papildė keli šienapjūtės valiavimai, padainuoti Veronikos Armakauskienės (g. 1868 m.) iš Švendriškių k., Skirsne-munės par., Magdalenos Takažauskienės (g. 1877 m.), Marijonos Gužauskienės (g. 1893 m.) iš Pelyšių k., Šimonių par., Kupiškio aps. ir Juozapotos Roikienės (g. 1889 m.) iš Gavenonių dvaro, Pašvitinio parapijos. Pastaroji dainininkė vienintelė iš visų J. Balio aplankytų pateikėjų padainavo sutartinę „Gedula, liepa, gedula“ (LTRF cd 370/27/). J. Roikienė ją buvo girdėjusi dainuojant moterį iš Tau-jėnų. Labai gaila, kad kaip tik šis įrašas yra labai prastas. Belpieka tik apgailestauti, kad išėivijoje sutartinių daugiau nerasta ir neužrašyta. O galėjo būti ir kitaip...

Kadangi sutartinių dainininkių jau nebuvo galima išėivijoje rasti, tai paprasčiau Alice Stephens Čikagoje, kad jos dainininkės įdainuotų kelių sutartinių pavyzdžius pagal Stasio Šimkaus užrašytas gaidas, nes man reikia paskaitose pademonstruoti, kas yra tos „sutartinės“. Ji taip ir padarė, septynios parinktos dainininkės pasiruošė ir užrekdavau keturias sutar-tines, o vieną jų – „Kai mes buvom trys sesutės“ – įdėjau į albumą 1955 m. (p. XXVI).

Kolekciijoje rastume 79 kūrinius, įrašytus iš M. Takažauskienės. J. Balys „Ke-lionių dienoraštyje“ rašė:

...Atvykęs į Pittsburgh, Pa., vietos lietuvio klebono nurodymu suradau nuostabią daini-ninkę ir pasakų sekėją Magdalėną Takažauskienę <...>. Jos atmintis buvo fenomenali, griežtai laikėsi dainos teksto, pati nieko nepridėdama ir nepakeisdama. Kai kitais metais ją vėl aplankiau, tai tas pačias dainas beveik žodis žodin pakartojo... Ji mokėjo daug senų ir retų dainų, baladžių (p. XVIII).

Keturiasdešimt penkias jos dainas J. Balys 1958 m. paskelbė leidinyje *Lietuvių dainos Amerikoje*, kelios jų buvo pakartotos ir *Suvalkiečių liaudies kūryboje*.

Vertingos kolekciijoje esančios dainos, kurias padainavo J. Karlonienė. Pasak J. Balio, ši pateikėja neturėjusi tokios geros atminties, kaip M. Takažauskienė, tačiau, ko neprisimindama, ji pati bandydavusi papildyti ar improvizuoti, nors buvusi ir „menkai gramatinga“. Išsiskiria siauros melodinės apimties, savo derme kiek primenančios raudų skambesį, archajiškos dainos „Turėjo močiutė devy-nis sūnelius“ (LTRF cd 367/42/) ir „Karvelėle pilkuonėle“ (LTRF cd 367/12/). Beje, iš J. Karlonienės J. Balys užfiksavo ir gražiai papasakotą žaidimą „Kepa genelius“, kurį jaunimas žaisdavęs per Tris karalius (LTRF cd 368/11/). Žaidimų prisiminė ir aluntiškė Jozefa Nasvytienė-Kemešytė („Aš audėja plonai verpsiu“

(LTRF cd 358/15/), „Tyliai ramiai, tyliai ramiai upelis tekėjo“, LTRF cd 358/16/) ir Petronėlė Vasiliauskienė iš Lapkalnių vnk., Kelmės par. („Išdyga lineliai“, LTRF cd 364/16/). Veronika Kasparaitienė (kilusi iš Raginėnų k., Šeduvos vls.) įdainavo į rekorderį „Laumė laumė, kur padėjai vyrą“ (LTRF cd 356/18/).

Dvi Detroite (Mičigano valstijoje) gyvenančios moterys – Ona Ramutienė ir Magdalena Greivienė (abi kilusios iš Skriaudžių), J. Balio teigimu, padainavo „nedaug, bet gerų dainų“. Ypač vertingas jo radinys buvo M. Greivienės daina „Per žalią girelę“ (dviejų šakų variantas, LTRF cd 358/11/). Tautosakininkas pastebėjo, jog tai ta pati daina, kurią išgarsino Pilypas Ruigys ir Gotholdas Efraimas Lesingas⁵.

Lankydamasis senoje lietuvių kolonijoje Mahanojaus mieste (Pensilvanijos valstija), tautosakos rinkėjas ir ten sutiko įdomių dainininkių, kurių dainos puošia kolekciją.

Čia radau gerą dainininkę Juzę Dereškevičienę iš Rudaminos prp., Krosnos v. <...>. Turėjo 15 vaikų ir tebegyvena 8 sūnūs ir 3 dukterys <...>. Viena jos duktė <...> kalbėjo be akcento lietuviškai ir dainavo kartu su motina. Dažnai kartu dainuodavo jos kaimynė Jieva Ciginskienė iš Prienų prp. <...> jos trys sūnūs kariavo, vienas žuvo <...>. Dereškevičienė sakė, kad „ji [Jieva – R. V.] man pavydi, kad mano visi septyni sūnūs grįžo, o jos vienas iš trijų žuvo. Bet tokia Dievo valia: jauniems vis reikia eiti į karą ir ne visi grįžta“ (p. XIX).

Jos kartu gražiai padainavusios „Ant dvarelio jevarai žaliavo“ (LTRF cd 361/28/), „Aš po dvarelį vaikščiojau“ (LTRF cd 361/29/), „Ant aukšto kalno kalnelio“ (LTRF cd 361/30/). Labai savotiška, su besikartojančiu įdomiu priedainiu J. Dereškevičienės pateikta žaisminga vaikų dainelė „Turėjo bobutė riebyų oželį“ (LTRF cd 361/32/). Vaikų dainų padainavo taip pat J. Ciginskienė („Turėjo bobutė žilą oželį“, LTRF cd 361/33/) ir Karolis Pigaga iš Nedzingės („Aš turėjau gaidį, noriu gauti vištos“, LTRF cd 363/66/).

Kolekcijoje ypač išryškėja Gertrūdos Lacytienės (kilusi iš Jankaičių k., nuo Kretingalės) ir Martyno Lacyčio (iš Klaipėdos priemiesčio – Bumbulvitės) žavios ir retos vienbalsės dainos, turinčios pamario krašto dvasią ir tik joms būdingą dermiškai spalvingą melodinį stilių („Tarne tarneli, žabok žirgelį“, LTRF cd 365(7), „Aušt aušt aušrelė, jau tek saulelė“, LTRF cd 365(10), „Svyruoj linguoj paukštelis ant vynmedžio šakelės“, LTRF cd 365(5), „Išbėg išbėgo iš Rusnės kaimo“, LTRF cd 365/3/). Kiekvienas jų mokėjo ir po atskirą „Vai, kilo kilo“ dainos variantą (LTRF cd 365(40), LTRF cd 366/11/). Dar vieną šios dainos variantą („Vai, kilau kilau“, LTRF cd 363/20/) padainavo Ieva Klimaitienė–Čižauskaitė iš Tupikų k.,

.....

5 Lietuvių dainos Amerikoje: Lyrinės meilės..., p. XVIII.

Naumiesčio par., Marijampolės apskrities. Ypač malonu klausytis įstabiausių vingiukų kupinų Marcelės Remeikienės iš Žuvinto kaimo panašaus pobūdžio dainų („Oi, žydi žydi mūs bijūnėlis“, LTRF cd 362(5), „Langvas darbelis rūteles sėtie“, LTRF cd 362/3/). Gražiausiais melodijų išvingiavimais jos taip pat savotiškai primena Gertrūdos ir Martyno Lacyčių dainas.

Stanislovas Vilda iš Veprių ir jo žmona Ona (kilusi iš Veiverių par.) kartu su Antanina Akeliene (irgi kilusi iš Veprių) padainavo kelias tik Ukmergės krašto dainavimo tradicijai būdingas dainas („Jaš pasėjau linelius“, LTRF cd 358(33), „Kaip aš buvau bernelis“, LTRF cd 358/37/). Tarp daugelio gražiausių kolekcijos įrašų rastume ir kupiškėnų dainų. Jas tautosakos rinkėjui padainavo Marijona Gužauskienė iš Šimonių, Grasilda Čiplienė iš Varaniškių k., Palėvenės par., taip pat profesionalus dainininkas Aleksandras Kutkus su žmona. Beje, kolekciijoje yra ir daugiau vertinamų dainų, kurias dainininkai padainavo grupėmis ar po du (gražiai susidainavę Bronislovas Urbonienės ir Antaninos Balčius, Petronėlės Baltrušaitienės–Rugieniūtės ir Onos Raubienės duetai, moterų grupelė iš Metelių apylinkių).

Stebina apeigiškumu dvelkiančios Marijonos Černiauskienės iš Leipalingio dainos „Prašau išeit tėvelių seniausių“ (LTRF cd 362/37/) ir „Parveža martelį parbubnina“ (LTRF cd 362/328/), senovėje, matyt, dainuotos tam tikrais vestuvių apeigų momentais. O štai apie dainininkę V. Žareikienę iš Dusmenėlių kaimo tautosakos rinkėjas rašė, kad ji „tikra dainų karalienė“, „turėjo gerą atmintį ir klausą, daug gerų dainų padainavo“ ir jam, ir J. Būgai (p. XXIV).

Patys žymiausi kolekcininkai iš Žemaitijos – Rožė Maziliauskienė, Anelė Mankaitienė, Anelė Kazlauskienė, Pranas Beržinis, Julija Andriulienė. Pastaroji, beje, padainavo dvi įdomias dainas: apie 1893 m. įvykius Kražiuose ir 1905 m. rusų–japonų karą.

Žinoma, tikriausiai ši gražiausių ir įvairiausių dainų skrynia, sukrauta svetur, negalėtų neturėti nors ir nedidelio emigrantų dainų skyrelio. Kolekciijoje jų tikrai nedaug. Įdomesnės iš jų Juzės Dereškevičienės „Aš Lietuvos bernužėlis“ (LTRF cd 361/18/), Magdalenos Aluckienės (iš Gudelių par.) „Vai, tai tau dėkui, mielai močiutei“ (LTRF cd 365/16/) ir kt.

Kolekciją papildo ir keletas instrumentinių kūrinių, kurių pateikėjai – muzikas Petras V. Sarpalius, paskambinęs gitara vieną romantišką kūrinių (LTRF cd 354/37/) ir pora iš tėvo išmuktų tradicinių polkų (LTRF cd 354/35–36/), ir Povilas Daškevičius (kilęs iš Veprių), pagriežęs armonika taip pat dvi polkas ir vestuvinę dainą, pritariant dainininkėms (LTRF cd 358/59–61/). Apie P. V. Sarpalių ir jo tėvą J. Balys rašė:

Sarpalius buvo didelis liaudies dainų mėgėjas, turėjo gražią lietuviškos muzikos biblioteką, dainų rinkinius ir kt. Jis buvo gimęs Pensilvanijoje, bet jo tėvas kilęs nuo

Vilkaviškio <...>. Tėvas grojo smuiku, motina irgi labai mėgdavo dainuoti. Sūnus mažas būdamas sekiodavo paskui „beną“ (orkestrą), o turėdamas 10 metų jau grodavęs smuiku vestuvėse „iš ausies“. Gavęs stipendiją du metus mokėsi muzikos New Yorke. Tėvas liepdavęs prie stalo lietuviškai kalbėti arba paimsiąs bizūną. <...> J. Šliūpo patiriamas atvažiuavęs į Čikagą būdamas 21 metų. Darbavosi su Miku Petrausku. Vadovavęs chorams <...>. Buvo labai įdomu su juo pasikalbėti. Mokėjo keletą liaudies dainų čia Amerikoje iš kitų išmoktų <...>. Lietuviškai kalbėjo be akcento, buvo sąmoningas lietuvis (p. XVI).

Nuo Čikagoje gyvenusio P. V. Sarpaliaus esą ir prasidėjusios didžiosios J. Bario tautosakos rinkimo ir „rekordavimo“ kelionės Amerikoje. Tam jo užmojui labai pritarė ir abu muzikai – P. V. Sarpalius ir V. Jakubėnas.

Bandydama apžvelgti kolekciją, be jokios abejonės, paminėjau tik pačius ryškiausius tautosakos „tiekėjus“, arba „šaltinius“, kaip juos mėgo vadinti J. Balys. Šie žmonės savo dainomis, pasakomis ar sakmėmis, metų metus išsaugotomis ir širdyse, ir atmintyje, grąžino Tėvynei išties vertingą dvasinę duoklę... Garsioji kolekcijos dainininkė U. Žemaitienė rašė:

Aš myliu lietuvišką kalbą. Dainos mano didžiausias turtas. Dainos yra didelė gyduolė visokiuose rūpesčiuose – uždainuoja kokią gerą dainelę ir vėl gerai pasidaro. 35 metai iš Lietuvos, o dar dažnai sapnuoju Lietuvą. Lietuva stovi kaip koks veidrodis, kaip altorius prieš mano akis.⁶

.....
6 *Lietuvių dainos Amerikoje: Lyrinės meilės...*, p. XXVI.